KASB-HUNAR MAKTABLARIDA INFORMATIKA TA'LIMINING SIFATINI OSHIRISH YO'LLARI

Nurmaxamadov Xusan Shaxobiddin o'g'li - Guliston davlat universiteti Axborot texnologiyalari va fizika-matematika fakulteti 2-bosqich talabasi

Yurtimizda bugungi kunda har bir kishi o'z farzandining kelajagi, ayniqsa uning olayotgan ta'limi haqida chuqur qayg'uradi. O'z farzandlarini maktabga yuborish orqali ular ta'lim olish jarayonida zarur bilimlarni olishi, har tomonlama rivojlanishi va ota-onalar maktab va o'qituvchilarni o'z farzandlarining tarbiyasi uchun mas'ul yekanligi uning kelajagini belgilab beradi. Shu munosabat bilan o'quv jarayonining hozirgi pozitsiyasi va an'analarini qayta ko'rib chiqish, umumiy ta'limning yangi ta'lim standartlarini takomillashtirish zaruriyati tug'iladi.

Hozirgi zamonda dunyo bo'ylab tadqiqotchilar va o'qituvchilarning nisbatan yosh va tez rivojlanayotgan informatika faniga qiziqishi tobora ortib bormoqda.Bugungi kunda informatika fundamental fan sifatida paydo bo'ldi.Uni o'rganish obyekti - bu ma'lumot, uning tuzilishi va uni qayta ishlash usullari.So'nggi yillarda "Informatika va AT" maktab kursi o'z rivojlanishining sifat jihatidan yangi bosqichiga qadam qo'ydi.Ayniqsa, kompyuter savodxonligi haqidagi dunyoqarash o'zgardi.

Maktabda informatika fanini joriy etish boshida kompyuter savodxonligi dasturlash qobiliyati sifatida tushunilgan. Endi hamma maktabdagi informatika dasturlash kursi bo'lmasligi kerakligini anglab yetdi. Hozirgi vaqtda maktab informatika o'qituvchisi eng qiyin va qiziqarli kasblardan biri hisoblanadi. Informatika fani o'qituvchisi kompyuter texnologiyalari rivoji, yangi dasturlarning paydo bo'lishi, ular bilan ishlash texnikasi va usullarining o'zgarishini diqqat bilan kuzatishga majbur. Mutaxassis muttasil quyidagi savollar bilan yuzma-yuz keladi: Nimani va qanday o'qitish kerak? Qanday qilib bolani tez rivojlanayotgan axborot texnologiyalari dunyosida yo'nalish olishni o'rgatish kerak? "Buning uchun o'qituvchi o'zini doimiy ravishda takomillashtirib borishi kerak, shaxsiy maqsadga muvofiqlik va doimiy ravishda axborot texnologiyalari dunyosida va pedagogik sohada sodir bo'layotgan voqealarni bilishga intilish kerak".

Informatika darslari o'quvchilarning ijodiy rivojlanishiga ham ta'sir qiladi. Kompyuter darsda nafaqat o'quvchining ishini kuzatibgina qolmay, balki ularning bilim, ko'nikma va malakalarining foydali va kamchiliklarini kashf etishga yordam beradi. Informatika darslarida faqat o'quvchilar nazariy bilimini shakllantirbgina qolmay, balki fanning texnik jihatlaridan ham bilimga ega bo'lishlarini ta'minlash lozim. Har bir o'quvchining temperamenti har bo'lishini hisobga olib vazifalarning tasniflanishi, berilgan topshiriqlarning o'quvchi uchun qiziqarli bo'lishini ta'minlash bo'yicha mutaxassisdan kuzatuvchanlik talab qilinadi. Berilgan vazifa o'quvchilarni ijobiy fikrlashga moslashishga yordam beradi. Agar ular kompyuter bilan ishlashga bo'lgan qiziqishini rivojlantirsalar, ular ko'proq rivojlanishi mumkin. Juda oddiy qilib aytadigan bo'lsak kompyuterdan foydalanishni yaxshi o'rgangan, informatika bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan o'quvchilar maktabda boshqa fanlarni o'qishi, ularni o'zlashtirishi birmuncha oson bo'ladi [2, b.88].

Umumta'lim maktabida informatika o'qitishning muammolari va istiqbollari haqida gapirishdan oldin, asosiy muammo muhokama qilinishi kerak, bu bolalarning informatika

fanining akademik mavzu sifatida ahamiyatini anglashi, shuningdek, uni qo‘llash sohasining aniq tavsifi.Internet, elektron kutubxonalar va kitoblar, raqamli audio-video-foto vositalar, mobil telefonlar, planshetlar, cho‘ntak kompyuterlari va kommunikatorlar, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar haqidagi tushunchalarni zamonaviy maktab o‘quvchisi bilmog‘i, taxminan 10-20 yil oldingi maktab o‘quvchisi bilan hozirgi zamon o‘quvchisining tubdan farq qilishi, fan sifatida rivojlangan Informatikaning ilm-fan sohasida juda katta yutuqlarga erishishda ko‘makchi bo‘lganligini va bo‘layotganligi to‘g‘risida tasavvurni shakllantirish kerak bo‘ladi.

Yuqoridagilarga asoslanib, biz informatika o‘qitishning asosiy muammolarini shakllantirishimiz mumkin:

1. Maktab informatikasi barcha maktab fanlari ichida eng yoshi va, ehtimol, eng muammoli (moddiy-texnik bazaning zaifligi va kadrlar bilan ta’minlanganligi sababli).

2. Informatika fanini o‘rganishda yechilgan vazifalar, shuningdek, boshqa bilim sohalari - fizika, matematika, astronomiya va boshqalarga tegishli bo‘lib, shu tufayli informatika fanini o‘rganish metasubject xarakteriga ega.

3. AKTni rivojlantirishning yuqori sur’atlari o‘qituvchining doimiy ravishda kompyuterning davriy nashrlari, Internet-resurs materiallaridan foydalanishi zarurligiga olib keladi.

4. Hozirgi kunda bolalar nafaqat kompyuter mavjudligi haqida bilishlari, balki u haqida shunchaki tasavvurga ega bo‘lishlari emas, balki ular ustida ishlashlari, ushbu texnikadan foydalana olishlari kerak.

5. Kompyuterda ishlash 10-30 daqiqadan oshmasligi kerak (o‘quvchilarning yoshiga qarab).

6. Qoida tariqasida, kompyuter uskunalari miqdori yetarli emas, buning natijasida kichik guruhlarning birgalikdagi ishini tashkil etish zarur (bitta kompyuterga 2-4 o‘quvchi)

7. Umuman olganda barcha sinf o‘quvchilari informatika darslariga zavq bilan borishadi va bu kompyuterning o‘zi mavzuni o‘rganishga turtki bo‘lganligi bilan bog‘liq. Shu bilan birga, kompyuterlarning inson faoliyatining ko‘plab sohalariga kirib borishi bu qiziqishni vaqt o‘tishi bilan susaytiradi.

8. Boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalar uchun ta’limning asosiy muammolaridan biri bu o‘yindan ta’limga qadar yetakchi faoliyatning keskin o‘zgarishi. Ta’lim faoliyatining shakllanishi ko‘pincha bolaning o‘yin ehtiyojlariga to‘g‘ri kelmaydi va u uchun juda og‘riqli bo‘ladi. Ushbu bosqichda, asosan, o‘ynaydigan didaktik kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda, asosan o‘yin o‘ynaydigan faoliyatdan ta’limga silliq o‘tishni tashkil etish zarur. Avvalo, informatika o‘qituvchisi o‘ynash orqali o‘qitishni o‘rganishi kerak.

Boshlang‘ich maktab kursini doimiy ravishda o‘rganish uchun 1-sinfdan boshlab “Informatika va AKT” propedevtik kursida mantiqiy jihatdan murakkab mavzularni o‘z vaqtida kirish darajasida o‘rganish dolzarbligini alohida ta’kidlash lozim. Boshlang‘ich maktabda “Informatika va AKT” fanini o‘rganishning asosiy maqsadi o‘quvchilarda AKT asoslarini - kompetentlikni shakllantirishdir, ularning ko‘p tarkibiy qismlari umuminsoniy ta’lim harakatlari tarkibiga kiritilgan.Bu ushbu kursning mazmuni uchun asosiy qiymatlarni belgilaydi. Meta-predmetli o‘qitish natijalariga, shuningdek yuqori darajadagi uzluksiz ta’limga erishish nuqtai nazaridan (shu jumladan o‘rta va yuqori darajalarda

“Informatika va AKT” fanini o‘qitish) quyidagi kompetensiyalar eng qimmatlidir, bu kurs mazmunida aks etadi:

Mantiqiy va algoritmik kompetensiya asoslari, xususan mantiqiy va algoritmik fikrlash asoslarini o‘zlashtirish, algoritmga muvofiq harakat qilish va eng sodda algoritmlarni tuzish qobiliyati. Axborot savodxonligi asoslari, xususan ma’lumotni qidirish, olish, taqdim etish usullari va uslublarini o‘zlashtirish, shu jumladan turli xil shakllarda taqdim etilgan ma’lumotlarni: matn, jadval, diagramma, zanjir, agregat. AKT malakalarining asoslari, xususan, axborot muammolarini hal qilish uchun kompyuterlardan (va boshqa AKT vositalaridan) foydalanish asoslarini o‘zlashtirish.

Kompyuter fanidan maktab kursining mazmuni ma’lum darajada fanning hozirgi rivojlanish darajasi va jamiyat talablariga javob berishi kerak. Kompyuter texnologiyalari, birinchi navbatda, shaxsiy kompyuterlar va ularning dasturiy ta’minotining rivojlanishi shunchalik tez ro‘y beradiki, uning inson faoliyatining barcha sohalarida kengayishi shu qadar qamrab oladiki, yangi axborot texnologiyalaridan foydalangan holda bolalarga axborot fanlarini sifatli o‘rgatishga qodir mutaxassislarni tayyorlash va qayta tayyorlashga ehtiyoj bor, shuningdek bolalarni zamonaviy kompyuter fanining murakkab dunyosi bilan tanishtirish. Ushbu muammolarni va hal qilinmagan vazifalarni hal qilish informatika o‘qitishning uzluksizligi va izchillik tamoyillari asosida o‘qitish uslublarini takomillashtirmasdan imkonsizdir.

Xulosa o‘rnida shuni aytish joizki, informatika jamiyatning keyingi rivojlanish jarayonlariga tobora ko‘proq ta’sir ko‘rsatmoqda. U jamiyatning umumiy salohiyatini va uning rivojlanish istiqbollarini belgilaydigan dominant omilga aylanadi. Jamiyatni axborotlashtirish zamonaviy sivilizatsiyaning eng muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u yuqori darajadagi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va rivojlangan axborot tuzilmalari bilan ajralib turadi. Informatika mohiyatan texnikadan tabiat va jamiyatdagi axborot va axborot jarayonlari haqidagi fundamental fanga aylanmoqda [2, b.38]. Maktabdagi informatika kursining umumiy o‘quv va amaliy ahamiyati barqaror va tez sur’atlarda o‘sib boradi. Kurs katta gumanitar salohiyatga ega. U allaqachon yosh avlodni axborot jamiyatidagi samarali faoliyatga tayyorlashda muhim rol o‘ynamoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sh.M.Mirziyoyev. Erkin va farovon, demokratik o‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.– Toshkent : O‘zbekiston, 2016. - 56 b.

2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 6 apreldagi “Umumiy o‘rta va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limining davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida” 187-sonli Qarori. – T.: O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 14-son, 230-modda.

3. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedmahorat. T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2003 – 176 b.

4. Abduraimov, D., & Monasipova, R. (2024). Automating economic issues: the example of automating warehouse product storage accounting and its software. Digital transformation and artificial intelligence, 2(5), 12-17.

5. Abduraimov, D. E. (2024). Unveiling the stages and perspectives of integrating artificial intelligence systems into the educational process. Экономика и социум, (4-1 (119)), 102-106.